

Валькірія. жіночий детектив із львівською душею

КУПИТИ

Про книгу

Вірне кохання і цинічна зрада, славетні тріумфи та болючі поразки — історія України з давніх часів і донині вражає свідченнями про велич сильних духом непересічних особистостей та ганебну деградацію людців. Родова пам'ять зберігає унікальні коди-символи, в яких зашифровані «ключі» ментальності нашого народу — потужний потенціал для остаточної перемоги сил добра над підступним злом. У детективний сюжет вплетені епізоди війни, що з 2014 року триває в Україні, відгомін минулих боїв, що відбувалися на полях битв і в душах тих, кого черкнули своїми «крилами» міфічні чи цілком реальні валькірії. Вир подій затягує, переформатовуючи людські долі, та остаточний вибір завжди за нами, — стверджують герої львівського детектива із жіночим обличчям. Частина отриманих від продажу книги коштів призначена на допомогу ЗСУ. Наближаймо перемогу України — творімо добро разом!

ОЛЬГА
ВАККАУС

ВАЛЬКІРІЯ

ДЕТЕКТИВНА АГЕНЦІЯ ВО

© Видавництво Богдан

www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-8606-6

Ольга Ваккаус

ВАЛЬКІРІЯ

Жіночий детектив
із львівською душею

Вірне кохання і цинічна зрада, славетні тріумфи
та болючі поразки — історія України
з давніх часів і донині вражає свідченнями
про велич сильних духом непересічних особистостей
та ганебну деградацію людців. Родова пам'ять зберігає
унікальні коди-символи, в яких зашифровані «ключі» ментальності нашого народу —
потужний потенціал
для остаточної перемоги сил добра над підступним злом.
У детективний сюжет вплетені епізоди війни,
що з 2014 року триває в Україні, відгомін минулих боїв,
що відбувалися на полях битв і в душах тих, кого черкнули своїми «крилами» міфічні чи
цілком реальні валькірії.
Вир подій затягує, переформатовуючи людські долі,
та остаточний вибір завжди за нами, — стверджують герої львівського детектива із жіночим
обличчям.
Частина отриманих від продажу книги коштів
призначена на допомогу ЗСУ.
Наближаймо перемогу України — творімо добро разом!

«Навчальна книга — Богдан», просп. С. Бандери, 34а,
м. Тернопіль, Україна, 46002.

«Навчальна книга — Богдан», а/с 529, м. Тернопіль, Україна, 46008.

У випадку побажань та претензій звертатися:

т/ф (0352) 520 607 *office@bohdan-books.com*

Інтернет-магазин «НК Богдан»:

www.bohdan-books.com mail@bohdan-books.com

т. (0352) 519 797, (067) 350 1870, (066) 727 1762

Електронні книги: *www.bohdan-digital.com*

Гуртові продажі: т/ф (0352) 430 046, (050) 338 4520

м. Київ, просп. Гагаріна, 27: т/ф (044) 296 8956; (095) 808 3279,

nk-bogdan@ukr.net

Інтернет-магазин «Дім книги»: *dk-books.com*

т. (067) 350 1467; (099) 434 9947

Присвята

Тим, хто дарує крила

Кажуть, у Бога все вчасно. Символічно, що книга, названа на честь войовничої діви зі скандинавської міфології, побачить світ у надважкий для України період — у часи повномасштабного вторгнення на нашу землю російської орди. Боротьба діаметрально протилежних ментальностей, культури та невігластва, блискучої виучки геніальних українських воєначальників і задубілих у жорстких пострадянських стереотипах стратегії і тактики карателів «другої армії світу», вирішальна битва Добра та Зла, — «нажив», що вісім років бубнявів на сході України, мусив таки прорватися. І він прорвався — нищівними бомбардуваннями, ракетними обстрілами українських красенів-міст, катуваннями й масовими стратами мирного населення на територіях, що тимчасово окупували зайти.

Захмелілі від крові загарбники мріяли про «блискавичну війну» (недарма везли зі собою дбайливо випрасувану парадну форму для переможного параду на Хрещатику), натомість безславно загинули під Києвом та Харковом, у Чорнобаївці та Маріуполі, на Сумщині та Херсонщині. За цими горе-вояками не прилетять на крилатих конях прекрасні валькірії, щоб забрати їхні душі до благословенної Валгалли, бо на голови покидьків лягло важке прокляття від юних удовиць, осиротілих дітлахів, знецілених матерів, які разом із загиблою (маленькою чи дорослою) дитиною втратили сенс життя.

Найкращі з кращих чоловіки та жінки, цвіт нації стримують та поступово витісняють із нашої землі агресивну пошесть, демонструючи при цьому заковані в ДНК з волі дідів-прадідів мужність, хоробрість, неймовірну людяність та потужний енергетичний зв'язок зі своїм родом, українською землею. Нащадкам козаків, Січових стрільців, вояків, які перемогли нацизм у Другій світовій війні — воїнам ЗСУ, нацгвардійцям, прикордонникам, кожному із захисників України — Слава!

Кохання і зрада, екскурс в історичне минуле України та спроби осмислення сьогодення Країни Нескорених, громадяни котрої якщо й не воюють на фронті, то неодмінно волонтерять у тилу, захоплення дивовижним життям та незламною вдачею видатної співачки зі світовим ім'ям Соломії Крушельницької, ювілей якої святкували у 2022 році — лише деякі зі сюжетних ниточок твору. Детектив од вчительки — це пожива для розуму і душі: дидактичний матеріал з історії мистецтва та інструмент психологічної розради у важку хвилину, життєві поради та безмежна любов до древнього й вічно молодого Львова вплетені у гостросюжетне «легке читиво».

Цієї та інших книг не було б, якби на життєвому шляху мені не зустрілися люди, які допомогли розправити крила творчості. Дякую батькові, Феліксові Володимировичу, естонцю за походженням (взірцевому чоловікові, офіцеру) за його безмежні любов, віру в мене і передану в спадок залюбленість у літературу. Скандинавське коріння нашого роду мусило

дати літературний паросток, «Валькірія» — мій привіт неznаній прибалтійській родині. Я вдячна мамі, Валентині Данилівні, за те, що виховала мене українкою, прищепила любов до барвистого, соковитого рідного слова і самобутньої культури нашого народу. Спасибі, перша читачко та доброзичлива цінителько моїх опусів, мудра наставнице і колего, аристократко духу п. Ірино Ласкій, за те, що Ви є. Одна з героїнь твору змальована з п. Роксоляни Мисько-Пасічник — талановитої, надзвичайно людяної і харизматичної хранительки аури Соломійного дому, яка консультувала мене щодо біографії співачки та особливостей галицького етикету. Дякую!

«Валькірія», як і її попередниця «Авантюра», не прийшла б до Вас, читачу, якби головний редактор видавництва «НК-Богдан» п. Богдан Будний не побачив живе літературне зерно в рукописі нікому не відомої аматорки, львівської вчительки музики, і не видав ці книги з вірою в їхню життєздатність. Чимало кострубатих словечок та стилістичних «бур'янів» із тексту «виполов» енциклопедично освічений науковець, прозаїк, поет, драматург, чия п'єса про Соломію Крушельницьку надихнула мене на написання «Валькірії», романтичний філософ, залюблений в українську мову редактор, терплячий, іронічний мій учитель словесності п. Богдан Мельничук. Дай Боже вам многая літа, натхнення й наснаги.

З любов'ю та вдячністю — авторка,
Ольга Ваккауc

Пролог

Літній вечір 2018 року

Багряне сонце обважніло, втомлено-ліниво сідає за випалений спекою горизонт, і на землю, нарешті, спускаються рятівні сутінки. Рятівні для всього живого, що повзало, літало, плавало або ходило землею, адже суцї істоти за кілька нічних годин зможуть перепочити від жару пекельної пічки, в яку перетворюється влітку степова земля. Цього року спека прийшла надзвичайно рано, у травні — здається, природа вирішила перевірити флору і фауну на витривалість. На щастя, між заходом та сходом сонця є кілька годин темноти, тиші, спокою та прохолоди — час для відпочинку й відновлення сил. Проте для групи людей, які сторожко виглядають із-за бруствера, ніч асоціюється не з блаженим релаксом — їм пора вирушати на роботу.

— Отже, діятимемо за наміченим планом: Васильченко — перший. Будь пильним — вважай на можливі розтяжки, і біля тіл — також... Федорів та Прохоров — прикриваєте. Малий, ти тримаєшся біля Ващенка і виконуєш його накази. Андестенд?

Отримавши тихі ствердні відповіді та обвівши підлеглих пильним командирським поглядом, здатним одразу відсканувати не лише найдрібніші недоліки в їхньому одязі (що було надзвичайно актуальним під час повсякденної служби у «тамтому», мирному житті), а й душевний стан довірених йому людей, Батя мовив:

— Поскачіть!

Максим Овдієвський на прізвисько Малий, недавній студент факультету іноземної філології універу, в розмові з яким батьки-командири, та й, подеколи, рядові бійці вважали за належне вставляти перекручені іноземні слова, усміхнувся. «Хто не скаче — той москаль»! — пригадав львівське батярське гасло. Ой, скільки разів він, футбольний фанат, відривався на новому, побудованому до «Євро-2012» стадіоні на околиці Львова і скакав разом із картатою юрбою вболівальників! А чого вартувало крикнути цю сакраментальну фразу в популярній маршрутці номер 3-а, яка з'єднує центр міста з торговельно-розважальним центром «Кінг Кросс Леополіс», який усі звуть «Ашаном», і стадіоном! Водій автобуса, схвилюваний несподіваним вихитуванням свого транспортного засобу, одного разу навіть зупинився та вийшов подивитися, що сталося — ну й реготали

вони потім із пацанами, пригадуючи вираз обличчя стривоженого вуйка!

Дарма, що Макс навчався у російській школі — українською він, як і кожен російськомовний львів'янин, володіє майже досконало, до того ж, у Львові усім відомо, чим відрізняється москаль від етнічного росіянина: москалями називають войовничий прошарок львівського соціуму, який принципово зневажає українство. Діти та внуки тих, хто зайняв спустошені, «звільнені» від власників квартири у старовинних кам'яницях у центрі (хто в 39-му, хто в 44-му) чи служив у військових гарнізонах біля Львова, а згодом отримав квартиру в новобудові на околиці; нащадки інженерів, лікарів, митців і науковців зі сходу України, які у повоєнні роки, за наказом компартії, приїхали відроджувати (чи перероджувати?) Львів, вирости у місті, яке фанатично береже свій менталітет. Більшість новоприбулих, на повні груди вдихнувши львівський дух, полюбили заможні бруківкою звивисті вулички історичного центру і тихі дворики спальних районів, легко влившись у багатонаціональну родину містян — таким у компанії поблажливо пробачають поодинокі мовні русизми: аби людина була хороша.

Львів'ян, які в родині розмовляють російською, а у громадських місцях шанобливо переходять на українську, відрізняє чистота мови — на гвару, насичену філологічними «смаколиками» на кшталт бамбетлів, желізка, галяретки та француватих вар'ятів, такі люди переходять ситуаційно і свідомо — наче за секунду перемкнувши якийсь невидимий тумблер у своєму мозку. Вивчена як іноземна мова, гвара для них є львівською екзотикою, даниною поваги до міста, яке стало рідним — на відміну від корінних галичан, в яких такою (пересипаною польськими, німецькими та єврейськими слівцями) мовою і досі спілкуються бабусі та дідусі, свято зберігаючи свою ідентичність.

Проте дехто з тих, чиї родини приїхали колись до міста як завойовники, відчувається у столиці Галичини, як у тилу ворога. Розмовляючи (зверхньо-вороже!) тільки російською мовою, ці люди на генетичному рівні пронесли зневагу до всього українського, адже їхні батьки прийшли сюди вбивати, нищити будь-які паростки волелюбності — «зачищати» територію для насадження на цих теренах комуністичного ладу. І, щоб хоч якось узаконити перед власним сумлінням свої геростратові, жорстокі в невиправданості дії,

«виліпили» для себе недолугий образ ворога, якого знищити — то, насправді, зробити добру справу.

Ці зайди та їхні нащадки й досі вбачають на львівських вулицях, навколо себе, лише один типаж — недолугого, примітивного й самозакоханого у свою тупість «рагуля», втілений у різних особах. Живуть, зневажаючи сусідів, сіючи навколо себе презирство та ненависть. У їхніх оселях підрастають діти, згодом — онуки. Не у любові підрастають, а в атмосфері зверхності та культивування своєї «особливості», порівняно з українцями. А що може вирости у такій атмосфері? Новий «москаль».

Це ж треба — вже давно ніхто на пострадянському просторі не буде комунізм — а вони, отруєні викривленим агресивною ідеологією вихованням своїх збочено-фанатичних батьків, і далі захланно воюють із «буржуазним націоналізмом» у Львові, зятято не приймаючи для себе нічого українського! Хоча, чому «не приймаючи»? Хліб, який вони їдять, вирощений тут, в Україні, руками селян; сало, що побарському примхливо вибирають на базарі, — продукт виробництва також переважно україномовних аграріїв. Та найнеприємнішим відкриттям для таких псевдоаристократів було б розуміння того, що повітря — повітря! — вони змушені ділити з ненависними «рагулями» (це особливо актуально у переповненому громадському транспорті). Отже, від такої (суто фізіологічної, якщо хочете) асиміляції вберегтися фізично неможливо! Вислів «ми дихаємо одним повітрям» придуманий не вчора, і над його глибинним змістом мало хто задумується, а дарма.

Це ж справжня трагедія — жити серед людей, в яких усе тобі ненависне і, наче прісноводний айсберг в океані, холодно гнути свою — вперто-тупу — лінію поведінки! От саме таких людей у Львові й називають презирливо москалями, зневажаючи та ненавидячи. І ненависть ця має глибоке коріння — воно тягнеться з казематів Бригідок, проростає із залитого кров'ю подвір'я тюрми на Лонцького, з могил галичан у Туруханському краї та Карелії. Ця ненависть, виплавлена у вогнищі, розпаленому у дворі консерваторії, в якому згоряли ноти її директора Василя Барвінського, виростала з оунівських схронів, її болісно-турботливо плекали в тюрмах і таборах ГУЛАГу — і, дбайливо передана нащадкам, вона тепер роз'їдає їхню кров. Адже ненависть не може творити — вона завжди руйнує, нищить, убиває. Так, як тепер він, російськомовний львів'янин Максим

Овдієвський, родичі якого вже понад двадцять років мешкають у Москві, готовий убивати зайд із Рязані, Пскова чи інших російських міст, селищ, сіл. Готовий убивати, бо він — не москаль.

А тоді, шість років тому, вони розважались, як уміли, і на думку ні Максиму, ні його розпашілим від молодечого запалу друзям не спадало, що в їхнє життя може прийти справжня, не фанатська, війна. Там, у мирному бутті, все було просто — вони та супротивники були вболівальниками різних команд, гордо прикрашеними символікою кожен свого футбольного клубу, і махач після матчу давав можливість випустити пару, вигнати з крові адреналін, який баламутив гарячі юнацькі голови та вимагав виходу шаленої енергії. Усе було зрозуміло, і билися вони з чужаками упівсили, не намагаючись покалічити чи, боже збав, убити супротивника. Тепер ідентифікація «свій-чужий» змінилася — він воює проти людей, які дивилися у дитинстві ті самі мультфільми, грали у ті ж ігри, що й він, і в разі смертельного поранення кликатимуть маму тією самою мовою...

— Поскачіть! — Максим, презирнувшись із земляком Андрієм, який невідомо чому захотів узяти участь у цій неприємній вилазці разом із товаришами, виконав вказівку командира. Не почувши подзвонювання чи стукоту, які могли би видати противнику місце перебування бійців (саме для виявлення сторонніх звуків він і наказав їм пострибати), капітан Петровський відправив підлеглих на завдання. Він ненавидів ці миті — коли посилав своїх людей на ймовірну смерть, а сам був змушений залишатися в укритті. Готуючи розвідгрупи, з яких, за статистикою, під час бойових дій повертається лише певний відсоток бійців (сухі розрахунки — необхідна складова військової науки), командир повинен бути готовим до можливих (хтось же їх ретельно прорахував!) утрат особового складу.

Повинен бути готовим, але не готовий. Як не готовий до того, що через певний час (за позитивного розвитку подій!) його бійці втягнуть сюди, до бліндажа, розпухлі на сонці трупи солдатів, які загинули три дні тому та, через щільні обстріли, весь цей час лежали, не прибрані, на виду в живих побратимів. «Коли над полем бою спадає ніч, крилаті діви Валькірії спускаються на землю, щоб забрати душі загиблих воїнів до Вальгалли», — пригадав Петровський уривок із улюбленої дитячої книги. Маячня! До чого тут валькірії — його бійці зовсім не схожі на міфічних скандинавських духів смерті у жіночій подобі! Щоправда, місія у них та сама, от тільки, чи є вона насправді, та

Вальгалла... Наразі Петровський схильний був вірити прочитаному в культовій книзі відомого журналіста твердженню, що пекло точно існує і розташоване воно тут, на Землі. Точніше — у донецькому степу.

Усе б нічого, але операція «Валькірія» почалася геть невдало: бійця на псевдо Мольфар скрутив гострий біль у животі саме тоді, коли той готувався йти на завдання. Погана, просто-таки паскудна прикмета! Як кожен із тих, хто щодня балансує на межі життя та смерті, капітан був забобонним. Він чітко дотримувався прикмет і забороняв підлеглим говорити «останнє завдання», «останній вихід», «останній бій»... «Крайній» — крайній на сьогодні, крайній у цьому році, крайній у цій ротачії — крайній, але не останній. Це — принципово! Так само, як заборона говорити перед бойовим виходом «коли ми повернемося» чи, боже борони, прощатися!

Є й менш поширені прикмети — наприклад, не заведено питати у сапера, скільки він знешкодив мін (адже будь-яка лічба має кінець), чужим заборонено сідати за кермо бойової машини, а ще гнилий номер, коли кореспонденти ЗМІ наполягають на фотографуванні зі зброєю. Нерідко ці світлини виявляються останніми (не «крайніми»!) для марнославно бійця. Щодо льотчиків — то ті взагалі живуть за неписаним статутом із прикмет і забобонів. Вони ближче до неба, їм видніше...

— Ну, як ти? — Петровський присів біля кремезного, могутнього Мольфара, який скоцюрбився на дні бліндажу від страшного ріжучого болю. — Тримайся, медики на підході.

— Не треба, це зараз мине, — посірілими губами відповів той, витираючи з блілого лоба піт.

— Аякже, «не треба»... Поїдеш ти, чує моє серце, до шпиталю...

Мольфар нічого не відповів. Він знав, що біль, який тієї миті розпеченими лезами пронизував тіло, ніяк не був пов'язаний із його здоров'ям — це був ментальний біль, біль-передчуття, біль-пересторога. Щойно Степан мав видіння: от він торкається зяючої рани у своєму животі та, піднісши скривавлену руку до очей, роздивляється згустки крові. І раптом зауважує, що бачить не свою руку — пальці мають абсолютно іншу форму, та й долоня набагато вужча, ніж його — загрубіла від селянської праці...

— Малий... — прохрипів Мольфар, із жахом зрозумівши, що провіщають йому Провідники і не маючи змоги попередити побратима про небезпеку.

Розділ 1

Хлопчина з вулиці Лисенка

Звичне вухо військовика вирізняє із симфонії бою сольні партії різних «інструментів» — видів озброєння. Тьохкання куль, випущених із снайперської гвинтівки, які, майже стовідсотково, фальцетом співають про смерть (проте, ретельно чи рендомно обраний із волі стрільця-віртуоза поціновувач його мистецтва, на жаль чи на щастя, цього співу не чує); басовите гахкання снарядів, випущених із жерла танкової гармати; вищання мінометів — і, у фіналі увертюри, яка передує ворожому наступові, вплітаючи свою партію у туті та змітаючи все на своєму шляху, акордом лунає соло «градів». Ці приголомшливі звуки — нав'язливий лейтмотив боїв, які вже п'ять років точаться в зоні АТО, чи то ООС — шалено б'ють по нервах, змушують дрібно труситися руки.

Ось він, наслідок перебування на передовій — він, Андрій, поступово перетворюється на істеричку! Ненавидячи сам себе за слабкість, зціпивши зуби і стиснувши руки в кулаки так, що побіліли кісточки пальців, вольовим зусиллям хлопчина втамував тремор. Облизавши прикушену до крові губу, посміхнувся своїм думкам: він таки має силу волі — незважаючи на напади тваринного страху, здатен повернути собі ясність мислення. І все б нічого — у батальйоні Андрія поважають, навіть бережуть його, зважаючи на музичний талант хлопця, якби не одне «але» — таємниця, яка, наче болюча кила, постійно нагадує про себе. Таємниця, ціна якої — життя.

У дитинстві бабуся та дідусь мріяли, що їхній єдиний онучок, пестунчик Андрійко стане всесвітньо відомим музикантом.

— І нічого важчого за скрипку не триматимеш у руках! — переконувала Андрія бабця, в якої не склалася сольна кар'єра, а грати все життя за третім пультом в оркестрі не дозволила гордість. Тож вона була змушена викладати у дитячій музичній школі, постійно злостячись на тупуватих учнів та час од часу жбурляючи у них нотами. Дзвениславу Степанівну вважали хорошим педагогом, тому і керівництво школи, і батьки пробачали їй подібні сплески люті, а щодо дітей...

Та хто їх питатиме! Батьки купили (чи орендували) інструмент, сплатили на рахунок дитячої музичної школи щомісячну платню, регулярно передають для вчительки букети квітів та пакети

з подарунками — тож учися, чадо, і не вередуй! Подумаєш — отримав смичком по пальцях чи нотами в обличчя! Он, Бетховена п'яний батько серед ночі будив та примушував грати на фортепіано — і виріс із Людвіга видатний композитор! І з тебе будуть люди, — тому не рюмсай, а грай гами!

Дідо — тихий, покірний «підкаблучник», який за мізерну зарплату все життя пропрацював інженером на колись процвітаючому, а наприкінці його кар'єри повільно конаючому заводі, ніколи не суперечив набагато старшій од себе дружині. Дзвенислава Степанівна не вміла господарювати та й не намагалася цього робити, гордовито цитуючи слова відомого скрипаля: якщо не пограє день — знатиме він сам, два дні — відчує оркестр, а три — почує публіка (чи якимось так, Андрій достеменно не пам'ятав) й авторитетно стверджуючи, що від чищення бульби та миття посуду катастрофічно грубішає шкіра рук. Тож дідусю, Іванові Васильовичу, доводилося самому готувати їжу, сплачувати в банку рахунки та прибирати у квартирі, вікна якої виходили на тиху вулицю Лисенка («з паршивої вівці — хоч вовни жмут», — казала Дзвенислава Степанівна про оселю, що дісталася її чоловікові від батька-лікаря).

Андрійко завжди відчував, що бабуся діда не любить. Заміж жінка вийшла радше з відчаю — це він усвідомив, ставши мимовільним свідком розмови, аж ніяк не призначеної дитячим вухам. Якимось, прокинувшись незвично рано, як для недільного ранку, і навшпиньки підійшовши до кухонних дверей, хлопчик підслухав бабусині бідкання подрозі-однолітці за філіжанкою кави:

— Стільки мала кавалерів — а обрала цього пришепелкуватого Івана! Думала — заживу з ним, як за кам'яною стіною, а він... Ані грошей, ані кар'єри...

— Гріх тобі нарікати! Чоловік із тебе порошок здмухує, все у хаті робить — а взяв же тебе при надії...

— Тихо ти! Ще дитина почує... Коли ми побралися, Іван мав одні штани і дві сорочки — бачите, весь занурився у науку! Та він ніякий, як і його прізвище — Сіренко! Добре хоч, що мав цю хату — з паршивої вівці... Ой, якби не вагітність — я би і не поглянула в бік цього занюханого залицяльника, та ти ж знаєш, як воно у мене з Євгеном вийшло... Ненавиджу цього покидька!

— Івана?!

— Євгена! Тепер пан Голобородченко викладає у Бостоні, має будинок — я дізнавалася про нього тоді, коли Надійка вирішила емігрувати до Штатів...

— Пробач, що нагадала про Надію... — тихо, винувато промимрила бабусина співрозмовниця.

— Нічого, я сильна, перетерпіла... Андрійко — моя радість, моя надія! У нього вже тепер випрацьовується чудова, як на його вік, техніка! Хлопчині одна дорога — до консерваторії, — почувши, як при згадці про нього, Андрія, голос у бабусі потеплішав, хлопчина задоволено усміхнувся.

— Так, молодчина твій онучок, та й ти, Дзвінко, вклала у нього всю душу...

— Авжеж... Ой, що це я?! Пригощайся струдлем, Марічко!

— Дякую. Це хто пік — Іван?

— Звичайно, не я ж, — задзвенів під високою стелею кухні мелодійний бабусин сміх.

Тоді Андрій уперше дізнався про те, що дідусь йому, по суті, — стороння людина: його справжній дід, Євген, мешкає десь у Бостоні, туди ж, виявляється, емігрувала колись і Андрійкова мама, яку хлопчина бачив лише на світлинах. Усі розпитування про матір викликали у бабусі й дідуса однакову реакцію — відмахування:

— Запитай краще у бабусі, — благально просив дід.

— Твоя мати — чудова жінка, але доля її — нещаслива... От виростеш — розповім! — щоразу обіцяла Дзвенислава Степанівна.

Розмова, на яку багато років поспіль чекав Андрій, відбулася, коли хлопцеві виповнилося сімнадцять і бабуса лежала в гарячці. Того року смерть завітала до їхньої оселі двічі — вочевидь, їй сподобалося гостювати у затишній квартирі на Лисенка. Першим помер дід Іван — дорогою з ринку, навантажений пакетами з продуктами, обважніло присів на лавці біля Порохової вежі — й із неї не встав: у нього відірвався тромб і зупинив загнане серце.

— Миттева смерть — нагорода для праведників, — Андрій зауважив, як ці слова, осудливо дивлячись у бік бабусі Дзвінки, котра рукою, затуляючи очі, затуляла й чорну гіпюрову рукавичку, манірно прикривала сухі очі, тихо мовила на похороні дідова сестра, Неоніла.

Бабуса пережила чоловіка лише на дев'ять місяців: її забрала онкологія. Хворобу виявили на пізній стадії, тож найкращі львівські лікарі, послуги яких були щедро оплачені численними бабусиними

коштовностями, що дісталися їй у спадок від предків — графів і, якимось дивом, були збережені у роки лихоліть, не змогли допомогти. На час смерті пані Дзвенислава вже понад п'ять років не викладала у музичній школі, тому їхній родині довелося навчитися економити, що виявилось ой як непросто — адже до доброго звикаєш швидко...

— Андрійку, синочку, підійди до мене! — потрісканими губами прошелестіла тоді бабуса, і внук, відірвавшись од підручника (випускний клас, за місяць — ЗНО!), турботливо схилився над нею.

— Водички? Укольник? — звично запитав хлопець. Після смерті діда він навчився смажити й варити картоплю, прати окремо білі та кольорові речі, робити ін'єкції — бабуса виявилася геть безпорадною! Кажуть, у родині чоловік тримає кут, а жінка — три, проте в їхньому варіанті, схоже, дід Іван тримав на своїх плечах усі чотири кути хати: бабця на роль каріатиди (ці могутні кам'яні жіночі фігури, разом із атлантами, утримують значну частину балконів у центрі Львова) абсолютно не надавалася.

Уперше в житті (через тиждень після смерті діда) котлети, що приготувала бабуса, майже вщент згоріли, й Андрієві, ковтаючи голодну слину, довелося викинути їх до смітника. Узявшись прати тюль, бабця затопила сусідів, варячи гречку — спалила баняка та сильно, до великих пухирів, обпеклася, і тоді Андрій зрозумів: господарку треба брати у свої руки, доки не сталося більшої біди. Виявилось, це не стільки складно, як нудно: варити капустаки і помідорові зупи, мити плити й «пана Едзя», як кажуть у Львові про клозет, прати та вивішувати сушитися білизну...

— Твої ручки... — цілуючи порепані пальці внука, схлипувала бабуса, та виходу в Андрія не було. Стиснувши зуби, нервово чистив під розпачливі зойкання напівбожевільної Дзвенислави Степанівни велику бульбу, що напередодні приніс із базару, драїв пательню і смажив за знайденим в інтернеті рецептом деруни.

Бабуса після смерті діда почала здавати не лише фізично, а й психічно, поступово перетворюючись на класичну міську божевільну. В химерних капелюшках, які вона відкопувала у секонд-хендівських завалах, начепивши на себе гірлянди коралів, намист, герданів, нарядившись у довгу спідницю з фальбанками і нап'явши на ноги вузьконосі чоботи на підборах, пані Дзвенислава вирушала шпаціювати містом.

Інтелект нещасної жінки внаслідок її психічної хвороби не постраждав, тож енциклопедично освічена Дзвенислава Степанівна годинами розважала містян та численних туристів (котрі сприймали її як місцеву родзинку) віршами львівських авторів початку ХХ століття. Богдан-Ігор Антонич та Святослав Гординський були улюбленими поетами інтелігентної до мозку кісток жінки, і їхні модернові твори в устах нещасної надзвичайно гротескно та, при цьому, ностальгійно звучали в ренесансному антуражі площі Ринок та вузьких вуличок середмістя.

Андрієві, на його великий жаль, якось довелося бути присутнім під час неприємної сцени. Того дня він повертався з хімчистки, куди носив свою досить-таки зацофану бежеву куртку. Побачивши бабцю на вулиці, хлопчина опустил голову та, як завжди, хотів швидко проковзнути повз неї непоміченим, доки Дзвенислава Степанівна не втягнула його в епіцентр свого імпровізованого шоу. Та, почувши вірш, який читала нещасна, Андрій зупинився: ці слова Святослава Гординського він пам'ятав із дитинства:

*...Встаєш ти важко з мли квадратами будов,
Лише віки звели безжурно і високо
На куполи твоїх старих церков
Граційний ренесанс і пристрасне бароко.*

*Твій ринок, у рядах похмурих кам'яниць,
Де вікна підняли зчорнілих гзимсів брови,
Тривожно задививсь у темряву сторіч,
Заслуханий іще в останній зойк Підкови.*

*Зіп'явшись на щити гранітні, коло брам,
Там ждуть уперто льви, насуплені і злючі,
Щоб кинутись до віч твоїм майбутнім дням,
Багряним дням, що прийдуть неминуче...*

— на розспів, як автори читають власні поезії, декламувала Дзвенислава Степанівна. З нагоди недільного дня убрана у рожевий капелюшок із зім'ятими квітами, чорне чоловіче пальто і зелені шкарбани зі сріблястими застібками (звісно, на височезних підборах — обцаси були її «пунктиком»), жінка, заплющивши очі, нанизувала благозвучні слова на вишукане поетичне «намисто». Подивитися на перформанс зібралася чимала юрба зівак.

— Дзвениславо Степанівно, зіграйте! — підліток, який за хвилю до того шкірив разом із друзями зуби, вказуючи пальцем на натхненну декламаторку, простягнув їй вийняту із сучасного футляра

з непромокнутої чорної тканини, що висів у нього на плечі, дешево, «ширвжиткову» скрипку.

— Ти мене знаєш? — простодушно усмінулась хлопчині Дзвенислава Степанівна.

— Авжеж! Ви мене рік вчили у музичній школі, я — Марко...

— А, Марчику! — просяяла нещасна жінка і, взявши з його рук скрипку та смичок, звично підкрутила струни, вистроївши їхнє звучання, і прилаштувала інструмент на плечі, затиснувши його підборіддям. Журлива, м'яка, сумна мелодія розлилася площею Ринок, і від неї в Андрія зіщулилося серце: бабуся не грала відтоді, як звільнилася з роботи — принципово, як було у неї заведено. І неважливо, чого ця її принциповість стосувалося — чи то політичних переконань, чи відмови від домашнього господарювання, чи зневаги до сусідів.

Тим часом хлопчаки — Марко та його колеги, — по-клоунському простягаючи перехожим свої реперські кашкети, завивали: «Подайте бабці на вставну щелепу», «Подайте бабці на майтки», «Пожертвуйте, хто скільки може»! Андрій зробив крок уперед, щоби втрутитися — та спізнився: раптово перервавши музикування, бабуся Дзвінка відсахнулася від скрипки, яку тримала у витягнутій руці й, розпачливо переводячи погляд з одного слухача на іншого, схлипнула:

— Не так... Руки... не слухаються! Був би живий Мойсейович!.. Йой, людоньки...

Андрій підійшов до бабці, обняв її — схлипууючу, нещасну, — та, примусивши віддати скрипку власникові, повів додому. Сльози застеляли Дзвениславі Степанівні очі, вона часто спотикалася обдертими носами вульгарних зелених чобіт на дванадцятисантиметрових «шпильках» об бруківку.

— Андрійку, руки... Я безталанна... Ні, не безталанна, — вчителя доброго не було. Був би живий Мойсейович, дитино, був би живий Мойсейович!

Той концерт виявився для Дзвенислави Степанівни останнім у житті. Жінка злягла.

— Я розповім тобі про маму! — виринувши з наркотичного забуття, мовила тієї ночі старенька. Андрій відчув, що розмова не віщує йому нічого доброго, але дитяча ще цікавість узяла гору, і він став перед бабусиним ліжком на коліна.

— Слухаю.

— Я довго не мала дітей, лікарі казали — і не матиму. І раптом, уже за тридцять — відчула, що в тяжі. Донечку, твою маму, виховувала, як принцесу — вона завжди мала все найкраще — першу базарну полуницю купували тільки для неї, і якщо Надюся помічала, що хтось узяв із таці хоч ягідку — заковувала такий скандал! Іванові я не дозволяла пхатися до її виховання — адже ростила вишукану львівську панянку, а не тяглову худобину а-ля «і корова я, і бик, я і баба, і мужик»! І заміж мріяла видати її за внука професора чи відомого музиканта — щоб і мені, при ній, бути світською левицею — бо саме для цього я народилася! Але не так сталося, як гадалося. Надійка завжди мріяла про гарне життя, а в нас у дев'яності було зовсім сутужно... Щоправда, ми ще непогано жили — я продавала Ароновичу золото, а от інші... Та Надійка хотіла все — і відразу. Іван тобі не рідний дідусь...

— Я знаю, — перервав її Андрій. Хлопцеві неприємно було копирсатися у брудній білизні своєї родини.

— А, знаєш... То й добре, — не здивувалася внуковій обізнаності пані Дзвенислава. — Тож Надія емігрувала до Америки... Ой, якою вона була альтисткою! Ти б її почув! Та після десятирічки до консерваторії не вступала — мовляв, не її рівня заклад. Усе шукала себе — то працювала моделлю, то продавала косметику... Ти знайшовся випадково — доня довго не знала, що вагітна. Народила, а за місяць зібрала речі та вночі, нишком, пішла з дому, залишивши тебе на нас із дідом.

Надя марила еміграцією, вважала, що за океаном у неї як у музикантки перспектив більше. Принаймні так казала мені. Та в Америці твоя мати обрала собі іншу кар'єру — стала повією. Це все гени, кляті гени, — раптом почала бити себе в груди жінка. — І я, ще студенткою... «Свій до себе по своє»... Приробіток... Потім позувала Євгенові — він був художником, завагітніла від нього... А від твого діда робила аборти! — Андрієві бридко і страшно було дивитися на божевільну стару, рот якої, разом із запахом близької смерті, випльовував страшні слова вперемішку зі слиною.

Над ранок Дзвенислави Степанівни не стало. На цвинтар її проводжали лише Андрій і стара двірничка, яка випила за помин душі сусідки келишок горілки та, скромно закусивши кружальцем ковбаси, журливо мовила Андрієві:

— Освічена жінка була... З фанаберіями, але добра. Мріяла, щоб ти музикантом став — любила тебе, Андрійку, дуже! — Андрій упіймав себе на думці, що бабуся була якою завгодно, але не доброю — тут пані Аня передала куті меду. Добра людина не занапастила би своєю презирливістю чоловіка, не робила б на зло йому аборти. Не виховала б нещасною, із заниженою самооцінкою, свою доньку — його матір Надію, яка світ за очі втекла до Америки та згинула там.

Добра людина не балувала б так безоглядно його, Андрія, а навчила би дослухатися до думки інших людей і бачити світ не крізь неприродно викривлену призму свого еґо, а реальним, який він є насправді. Ось він, результат бабусино виховання: у нього, Андрія, нема друзів. Це зрозуміло, адже людям некомфортно спілкуватися зі зарозумілим співрозмовником, і Андрій знає причину цього: відсутність у нього емпатії — складової емоційного інтелекту. Вже підлітком, переривши масу матеріалу з психології, з'ясував свою проблему, а в дитинстві злився і плакав, не розуміючи природи походження власної ізоляції від однолітків. «Дякую тобі за це, бабуся»! — спересердя подумав юнак та злякався: адже про померлих думають і говорять або добре, або нічого...

Коли двірничка нарешті пішла, Андрій допив горілку. Він сподівався, що не звичний до алкоголю організм дасть збій і «завтра» для нього вже не настане, та помилився. Із похмільним запамороченням, важким отупінням та сильним головним болем наступного дня хлопчина змушений був розпочинати новий, цілком самостійний етап свого життя.

Як і мріяла бабуся, він таки вступив до мистецького вишу, який у Львові звично називають консерваторією. На подив, навчання давалося Андрієві легко, викладачі, які вчилися колись із його бабусяю або у неї, підтримували здібного юнака й, за потреби, допомагали йому. Побут також унормувався — хлопчина вправно справлявся з дрібними складнощами і, — хай живе локшина швидкого приготування та супи у стаканчиках! — не бідував.

Щоправда, стосунки з однокурсниками в нього, як і з однокласниками у школі, не склалися — надто пихатим та зверхнім Андрій видавався довколишнім. Переломити себе хлопець не міг, хоч і провів довгі години за психологічним самоаналізом та, як він уважав, віднайшов причини такої своєї поведінки — дитячі травми (адже ріс без батьків), бабусине виховання, замішане на сліпій любові та почутті

вини перед онуком, антиприклад зацькованого з волі дружини, слабкого діда Івана... Аутотренінг допомагав ненадовго — підсвідомість владно брала своє, керуючи епатажними вчинками та злобними вислованнями Андрія в бік товариства.

Марічка стала для нього янголом-охоронцем. Відбулося це не одразу — спочатку він образив її, дуже образив і відштовхнув від себе. Виною цьому став попередній досвід Андрія в амурних справах та його невміння і небажання цінувати партнерок. Адже дівчата з юності звертали на нього — високого, ставного юнака — увагу. Варто було Андрієві тріпнути хвилястим каштановим волоссям, поглянути оксамитовими темно-карими очима спідлоба на дівчину, котра йому приглянулася — і, вуаля, вона вже належала цьому хлопцеві! «Летять, як метелики на вогонь!» — зневажливо казала про його численних пасій Дзвінка. Андрій звик до легких перемог, без описаних у Дзвінчиних любовних романах трепету та благоговіння сприймав те, що дівчата радісно й покійно віддавалися йому. Це було приємно, спершу — навіть цікаво, а потім — буденно. Так собі, життєва рутинна — як-от поснідати чи прийняти душ.

Інстинкт самозбереження підказував юнакові, що краще уникати партнерок, з якими можуть виникнути проблеми — легкодоступних особин, доньок забезпечених батьків та дівчат із родин держслужбовців. Такі татусі-матусі, чого доброго, ще посадять його, звинувативши у згвалтуванні улюбленої донечки — траплялися такі випадки, тьху-тьху-тьху, на щастя, не з ним! Ні, Андрій обирав собі інших — сиріт або тих дівчат, яких виховували вічно заклопотані матері (бажано — самотужки, без чоловіків) — тихих, покійних дівчаток, у стосунках із якими почувався вільно. Наявність дорослих братів у мимохідних обраниць також була небажаною.

Бабуся не раз покривала сексуальні капості внука, інколи відкуповуючись від ображених дівчат недорогими перстеньками зі своєї чималенької колекції коштовностей або грішми, що були призначені на аборти та компенсацію «моральних збитків» дуреп.

— Ти повикобелювався — а мені доводиться платити! — шпетила вона внука у таких випадках, але не злостиво — так, радше задля годиться. Андрій відчував, що пані Дзвінка, яка в юності, виявляється, пройшла Крим і Рим, підтримує велелюбність онука та, був упевнений, таємно пишається його активністю на любовному фронті.

Представники богемы в усі часи підживлювали своє натхнення сексуальними відчуттями — що тут такого?!

У музичній академії хлопчина продовжив походеньки, от тільки бабусі, яка би працювала «стрілочницею» і розрулювала конфлікти внука з дівчатами, вже не було серед живих. Тож Андрієві довелося бути ще обережнішим у доборі партнерок і ретельно дбати про використання засобів контрацепції. Відтоді під час любовних утіх він почувався сапером, який чітко контролює кожен свій рух. І, тьху-тьху-тьху, після смерті Дзвінки жодна з партнерок не приносила йому в подарунок тест на вагітність із двома фатальними смужками.

Марічка, яку також виховувала бабуса, бо батьки дівчини розлучилися ще до її народження і мати померла в пологах, належала саме до того типу дівчат, на яких, зазвичай, спрямовував свою увагу Андрій. Тиха, покірна, беззахисна юнка здавалася маленькою пташкою, яка, заचाївшись на скрижанілій гілці, нашорошила пір'ячко, намагаючись зігрітися морозного дня.

Спершу хлопчина пожалів дівчину та вирішив не чіпати, щоб не занастити її чистоти — недосвідченість Марійки відразу запала в сумління парубка і, на диво, подала тихий голос на захист потенційної жертви. Так, саме жертви — на партнерські стосунки Андрій не підписувався і зустрічатися з дівчатами довше, ніж тиждень, звички не мав, тож розбите серце та сльози образи були гарантовані кожній із його партнерок. Утім, він приглушив у собі сумніви, коли Марія першою підійшла до нього й запросила на каву. «Ну що ж, вона сама зробила свій вибір!» — полегшено подумав тоді хлопець.

Зрозуміло, що дуже скоро Марічка, закохана, як кицька, несміливо тримаючись за його руку, вже прямувала до кам'яниці на вулиці Лисенка.

— Ну і як тобі навчання в академії? — задля годиться запитав Андрій — треба ж було про щось говорити: по-перше, щоб забалакати дівчину, імітуючи увагу до неї, по-друге — щоби притлумити у собі гидке відчуття, що саме зараз, власноруч, він цинічно волочить вівцю на заклання. Сумніви своїми котячими кігтями (вперше у подібній ситуації) боляче дряпали хлопцеві душу.

— Добре! Перший курс, звичайно, найважчий... — відволікла його від неприємних думок Марія. Трясця, він же поставив їй запитання — от вона і відповідає... Напнувши на обличчя маску турботливої уваги, Андрій штучно-радісно заворкотів:

— Не парся, мала, все здаси — он, я уже на третьому, хоч особливо навчанням не переймаюся.

— Ну, порівняв — ти ж у нас геній! Тебе викладачі у приклад нам, першокурсникам, постійно ставлять — мовляв, потенційний віртуоз, надія академії!

— Вважай, не перехвали! — Андрій наморщив носа від лестощів дівчини. Так, він знає, що талановитий. Але, щоб — геній?! Це вже занадто!

Підійшовши до дверей квартири, парубок переконався, що його найгірші побоювання справдилися: він таки забув ключі у квартирі! Проспав, засидівшись у «Телеграмі» і зранку, вибігаючи з дому, похапцем заклацнув двері, а брелок із в'язкою ключів забув на тумбі... Добре, що є ще бабусина ничка — за одним із маскаронів, які прикрашають стіни їхнього під'їзду, здавна зберігаються запасні ключі від квартири. Про цю схованку знали дідусь, бабуса, він і двірничка, пані Аня, яка померла рік тому. Показавши жестом Марічці, з уст якої готове було зірватися запитання, знак мовчати, хлопець відчинив двері, потім, озирнувшись, поспішно повернув ключі у закапелок за маскароном і смикнув дівчину до передпокою. Ще бракувало, щоб ця дурепа сповістила сусідів про таємний сховок!

— Не боїшся, що тебе пограбують?! — глузливо озвучила його думку Марія.

— Ні, про цю ничку ніхто не знає! — грайливо ляснувши її по дупі, відповів Андрій.

— А я? — блиснула очима дівчина.

— А ти нікому не скажеш, бо любиш мене, правда? — ніжно взявши обличчя Марічки у долоні та повернувши його до себе, Андрій вправно, впевнено поцілував юнку. Після короткої прелюдії він оволодів нею — й одразу ж пожалкував про це: наситившись підлітковими швидкоплинними пригодами, із роками хлопець став гурманом, адже відчув смак вишуканих ласок досвідчених у мистецтві любовощів дівчат, а Марія... Так, він не помилився — вона виявилася абсолютно, так би мовити, стерильною в царині сексу. Незаймана, не мала відточених численними вправляннями навичок та відповідної чуйки-реакції на поведінку партнера, а ще почувалася сором'язливою та поводитися трохи екзальтовано. Жіночі сльози завжди дратували Андрія, а в цій ситуації — поготів!

— Ну-ну, не плач...

— Та ні, не зважай, я — від щастя... Так мріяла...

«Було б про що!» — буркнув собі під ніс Андрій, простуючи в махровому халаті на кухню варити собі й зарюмсаний дівчині каву. Ну, нічого, бувають у житті й невдачі... Важливо те, що після смерті бабусі він особливу увагу приділяє контрацепції — і ще жодного разу, на щастя, не схибив. От і нинішній секс не матиме ні для Марічки, ні для нього наслідків — і це вже добре!

Коли він повернувся із кухні з тацею, на якій парували духмяним кавовим духом дві порцелянові філіжанки, дівчина так і сиділа, оголена, на його ліжку.

— Одягнися! — звелів Андрій. Напевно, з його голосу Марія «зчитала» настрій коханого — вона мовчки схопила свої безладно розкидані по кімнаті речі та побігла до ванної. Задумливо проковтнувши каву («так само покійно вона, напевно, випила б і подану моїми руками чашу цикути» — подумав хлопець), дівчина, несміливо поцілувавши парубка в щоку, вислизнула з його оселі. Андрій не відповів на її поцілунок і не провів до дверей, аби не давати малій марної надії. Вона ж сама сказала, що мріяла про «це» із ним — от він і зробив їй ласку. Кажуть, дівчата великої ваги надають вибору свого першого чоловіка. Отже, виходить, він, Андрій, люб'язно ввів її у світ великого сексу, а далі — сама!

Після того вечора Андрій більше не запрошував Марічку до себе «на чай» — він уникав зустрічей із дівчиною, а зіткнувшись із нею якось випадково у «Копальні кави», зробив вигляд, що не помітив. Хлопець не дуже переймався неприємними думками щодо неї: в нього зараз інша симпатія — Карина, а Марічка... Переживе — перше кохання не буває щасливим!

Ключів удома хлопчина більше не забував, тож про схованку за маскароном ніхто з його випадкових подружок не знав. Марічка мимоволі того вечора втрапила своїм жартівливим запитанням у найуразливіше місце Андрія: парубок страшенно боявся пограбування! Звичайно, бабусина хвороба винесла з хати майже всі золоті прикраси, але в Андрія залишалася ще одна, найдорожча коштовність — його скрипка.

Розділ 2

Програш

За сімейною легендою, скрипку пра-, чи то прапрабабусі Дзвенислави Степанівни подарував сам Франц Ксав'єр Моцарт, але цій версії появи Віоли (як любовно називала інструмент пані Дзвінка) в їхній родині Андрій не дуже й вірив. Бабця, найімовірніше, придумала красиву історію, щоби спонукати внука мріяти про гру на фантастичній скрипці та щоб він не облишив, як свого часу намагався вчинити, занять музикою. Те, що інструмент пречудовий, в Андрія не виникало сумнівів — викладачі у музичній академії умлівали, коли чули його глибоке, оксамитове звучання. Тож хлопчина беріг Віолу, як зіницю ока. І треба ж йому було накосячити настільки, щоб мало не втратити і скрипку, і квартиру на Лисенка!

Усе починалося так добре — приємна компанія (в ній Андрія прийняли, як рідного), картярська захоплива гра — і протверезіння: він винен людям, з котрими грав, величезні кошти! Гравці, зрозумівши, що хлопчина не має потрібної суми, відразу перестали бути люб'язними та, пересипаючи свою мову тюремною фенею, популярно пояснили Андрієві, що картярський борг — борг честі, й чим за нього, за нестачі коштів, розраховуються.

Того вечора звичний світ Андрія зруйнувався. Наступні дні минули, як у пропасниці — закинувши заняття в академії, хлопець заходився продавати з дому антикварні меблі, срібне начиння, дідові книги. Лише розбираючи в пошуках вартісних фоліантів, за які на розкладці біля пам'ятника Першодрукарю можна отримати пристойні кошти, бібліотеку, котру багато років поспіль збирав дідусь, Андрій раптом замислився: якого роду-племені був дід, що любив... Те, що Іван Васильович був освіченою, розумною та дуже делікатною людиною, Андрій знав, а ось про те, що родина його походила із Запоріжжя та дід вів свій родовід від козацького ватажка Сірка, дізнався з пожовтілого листа дідусевої сестри Неоніли, який завалився (чи був навмисно захований?) між книжками.

Цікаво: дід — нащадок Сірка... Чому ж він ніколи про це не розповідав — адже козаків, на відміну від Січових стрільців чи вояків УПА, в усі часи влада визнавала як політично благонадійних. І чому ніколи не проявлявся в дідові козацький вольний дух? Незрозуміло, хоча...

Насправді, він, Андрій, відмахувався од спроб діда розказувати історичні оповідання під час їхніх рідкісних спільних прогулянок містом:

— Діду, відчепися! — щоразу капризно обривав старого бабусин пестунчик Андрійко. А щодо духу вольниці... Бабуся Дзвінка задавила своєю харизмою діда, він став її тінню, її пажем, її рабом, чи то втративши, чи то заховавши у далеку шухляду душі свою індивідуальність.

На одній із книжкових полиць Андрій, на підтвердження своїх висновків, знайшов перев'язаний рожевою стрічкою стосик любовних листів діда до бабусі — і несподівано для себе заплакав: виявляється, Іван Васильович замолоду писав прекрасні романтичні вірші, а бабуся... бабуся цього не помічала або не хотіла помічати та цінувати, захоплена планомірною помстою дідові за свою ж таки нелюбов до нього. Сумно! Хлопець пригадав єдину сварку бабусі та дідуся, свідком якої був (та й то лише завдяки тому, що встав пізно ввечері до «кльозету», як казала їхня сусідка Юзя). Бабуся дорікала дідові малою платнею та невмінням заробити «лівака», а він упівголоса намагався її заспокоїти. Та де! «Арія» прими тоді ще не досягла коди!

— Француватий опецьку, наср... матер! Як же ти мені остогидів!

— Тьху, малпо глупа! — тільки й вимовив тоді дід і пішов із дому. Повернувся він лише за тиждень, та й то після довгих телефонних перемовин, що ініціювала бабуся.

«Ох, діду Йване! Був би в тебе міцніший характер — може, і я би тепер не мусив виплутуватися з таких проблем!» — за своєю інфантильною звичкою осуджуючи всіх на світі, крім себе, хлопець спакував до сумки черговий стос книг та попрямував до книжкових розвалів.

Того вечора, вперше у житті вийшовши грати на площу Ринок на Віолі (яка примха долі: така скрипка — і на панелі!), Андрій страшенно ніяковів — його турботливо виплекана стараннями люблячих родичів аристократична натура противилася такому вульгарному способу заробітку, та іншого виходу не було. Дай Боже, щоб він зумів за відведений йому тиждень (від якого залишилося п'ять днів!) зібрати суму, котрої бракує. На війні всі засоби добрі, а він зараз виборює у безжальних професійних гравців-катал своє життя. У тому, що в разі несплати боргу вони його вб'ють, Андрій не сумнівався — досвідчені люди просвітили. От вар'ят! І треба було йому сідати з ними грати... Точно, біс поплутав!

Розпродавши все з дому і залишивши у порожній квартирі лише матрац, табурет та футляр зі своєю скрипкою-годувальницею, Андрій

зрозумів, що потрібно якимось чином заробити ще тридцять дві тисячі гривень. Про продаж квартири не могло бути й мови, про розставання з Віолою — також, тож залишалося лише вуличне музикування. Поклавши футляр на землю, Андрій перевінив стрій скрипки. Підтягнувши струни, напівзаплющив очі, щоб не бачити облич перехожих, які зацікавлено споглядали його ганьбу, і загравав. Мабуть, так почувалися злочинці біля прангера — ганебного стовпа, що стояв на цій площі в давнину, — хлопчині здавалося, що кожен із перехожих сміється йому в обличчя!

Що ж цим плебеям зіграти? Розпочавши з «Блюзу у блакитних тонах» Джорджа Гершвіна, Андрій перейшов до музики з популярних фільмів, а наостанок збешкетував — зіграв відомий хіт «Нірвани». Хлопець сам не помітив, як увійшов у подібний на сп'яніння зухвалий раж і вже отримував від цього саркастично-екстремального музикування задоволення. Зупинившись, щоби перевести подих після моторного твору, парубок був оглушений... оплесками! Виявляється, він стояв у чималому колі слухачів, які захоплено усміхалися й аплодували талановитому музикантові.

Футляр Андрія наполовину був заповнений купюрами, серед яких випадали в око поодинокі іноземні — долари та євро. Додому хлопчина повертався змучений, але щасливий, напружено стискаючи в руці ремінь футляра дорогоцінної скрипки, в якому поруч із Віолою лежали стоси купюр. Порахувавши їх, Андрій просявав: сім із половиною тисяч гривень! Іще у футлярі він знайшов жовану жуйку і закомпостований тролейбусний талончик, та, на диво, не засмутившись, спокійно викинув ці «скарби» до смітника, який самотньо стояв у куті позбавленої меблів кухні. Нічого: у нього попереду ще чотири дні! Він устигне.

Марічка, йдучи додому після Андрієвого концерту, на який вона потрапила випадково — забирала на Галицькій із ремонту телефон і підійшла до гурту слухачів, почувши гру скрипаля-віртуоза, — плакала. Що могло примусити коханого, який невідомо чому її цурається, вийти на вулицю? Цей учинок так не пасує Андрієві з його аристократичними манерами та гордовитою вдачею! Наступного дня та ще три дні поспіль Марічка, заховавшись за спинами людей, вслухалась у звуки коштовної скрипки, яка розкошувала у вправних руках свого талановитого господаря.

Сподівання хлопця на гідний заробіток не виправдалися — першого дня, у неділю, він заробив чималі гроші, але потім слухачі були вже не настільки щедрими. Для розрахунку за картярський борг бракувало ще майже чотирнадцять тисяч гривень... Продавши гаджет, без якого раніше не уявляв свого життя, та поклавши до сумки з грішми ще чотири з половиною тисячі — грабіжницьку ціну за його розкішний смартфон! — Андрій вставив сім-карту зі своїм номером до купленого у майстерні вживаного кнопочового «сіменса» і сів на голий матрац у тривожному очікуванні. Дзвінок не забарився.

* * *

Потрібний будинок знайшов швидко — захований за розлогими старими деревами запущеного саду, він пусткою доживав свого віку на околиці села. «І навіщо було все так ускладнювати!» — хлопець скривився, пригадавши задуху та бридкі запахи немитих тіл, часнику й перегару в брудній електричці, якою сюди добирався. «Бидлота, люди другого ґатунку — і він, Андрій, змушений був більше ніж годину терпіти їхню присутність поруч!» — від обурення шаленів.

Живучи в центрі й не маючи потреби їздити у переповнених маршрутках, де люди нерідко бувають спресовані, як шпроти в банках, хлопець завжди болісно реагував на вторгнення будь-кого у свій особистий простір. «Вони, певно, як в анекдоті: миються у річці, а коли річка замерзає... та скільки тої зими!» — зневажливо роздивлявся випадкових супутників юнак.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

КУПИТИ